

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Νεοφύτου Βάμβα 6, 106 74 Αθήνα, Τηλ.: 210 72 33 221-2, 210 72 33 216, Fax: 210 72 33 217,

Website: www.nchr.gr, E-mail: info@nchr.gr



ΕΚΘΕΣΗ ΕΕΔΑ

ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΣΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

Δεκέμβριος 2016

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) είναι το ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο της ελληνικής Πολιτείας σε θέματα προστασίας Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Έχει συσταθεί με το Ν 2667/1998 σύμφωνα με κανόνες των Ηνωμένων Εθνών, τις «Αρχές των Παρισίων». Σε αυτήν μετέχουν πρόσωπα οριζόμενα από τριάντα δύο φορείς (ανεξάρτητες Αρχές, πανεπιστημιακές σχολές νομικών και πολιτικών επιστημών, συνδικαλιστικές οργανώσεις, ΜΚΟ, πολιτικά κόμματα και υπουργεία).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	3
Εισαγωγή.....	4
Στέγαση	7
Διατροφή, υγιεινή και χώροι λατρείας	11
Ασφαλείς συνθήκες διαμονής	13
Υγεία	14
Εκπαίδευση.....	14
Πρόσβαση σε νομική πληροφόρηση/διεθνή προστασία	15
Ευάλωτες ομάδες.....	16
Η κατάσταση στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου	16
Λοιπές πληροφορίες.....	19
Συμπεράσματα και συστάσεις της ΕΕΔΑ	22
<i>Συστάσεις ΕΕΔΑ προς την Ελληνική Πολιτεία</i>	<i>23</i>
<i>Συστάσεις ΕΕΔΑ προς τα Ευρωπαϊκά και Διεθνή όργανα</i>	<i>26</i>

ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΣΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ¹

Εισαγωγή

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ), το ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο της Πολιτείας σε θέματα προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, οφείλει, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων που της αναγνωρίζει ο ιδρυτικός της νόμος, να παρακολουθεί θέματα δικαιωμάτων του ανθρώπου, να φροντίζει για τη δημόσια ενημέρωση και να αναπτύσσει πρωτοβουλίες για την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, να εξετάζει την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις του διεθνούς δικαίου για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου εκφέροντας σχετική γνώμη προς τα αρμόδια όργανα της Πολιτείας. Εξάλλου, μέσω της πρόσφατης Δήλωσης του Βελιγραδίου της 25.11.2015 υπήρξε σαφής δέσμευση μεταξύ των Εθνικών Θεσμών για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου να καταδικάζουν και να αντιτίθενται δημόσια στην προσβολή των δικαιωμάτων των μεταναστών και των προσφύγων². Η ΕΕΔΑ ως ο Εθνικός Θεσμός προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στον θεσμό της διεθνούς προστασίας και έχει εκδώσει σειρά σχετικών αποφάσεων (Δηλώσεις και Έκθεση με Συστάσεις), συνεχίζει δε να παρακολουθεί στενά τα ζητήματα της παροχής διεθνούς προστασίας στην Ελλάδα³.

Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, η ΕΕΔΑ πραγματοποίησε σειρά επισκέψεων σε έξι κέντρα φιλοξενίας στην Ελλάδα (Ελληνικό στις 2.6.2016 από κοινού με το Συνήγορο του Πολίτη, σε Ελαιώνα, Ελληνικό, Σχιστό και Σκαρμαγκά 14-15.7.2016,

¹ Σύνταξη Έκθεσης Αυτοψίας: Σπυρίδων Απέργης, Δικηγόρος, Μέλος ΕΕΔΑ. Το κείμενο βασίζεται στα ευρήματα των επισκέψεων αντιπροσωπειών της ΕΕΔΑ που διενεργήθηκαν στις 14-15.7.2016 στον Ελαιώνα, το Σχιστό και το Σκαρμαγκά, στις 2.6.2016 στο Ελληνικό και στις 13.8.2016 στην Κω.

² Ombudsman/National Human Rights Institutions Declaration on the Protection and Promotion of the Rights of Refugees and Migrants, «5. Condemn and oppose publicly the violation of migrants' or refugees' rights and encourage the spirit of tolerance and compassion for refugees and migrants, including ensuring their protection in reception centres and other accommodation facilities.» http://www.nchr.gr/images/pdf/nea_epikairothta/belgrade_declaration_en.pdf

³ Βλ. Δήλωση ΕΕΔΑ για τις σοβαρές διαστάσεις που έχει λάβει το προσφυγικό/μεταναστευτικό ζήτημα στην Ελλάδα, 16.3.2016, http://www.nchr.gr/images/pdf/nea_epikairothta/prosfigiki_krisi.pdf, Δημόσια Δήλωση ΕΕΔΑ για την τροπολογία που αλλάζει την σύνθεση των Ανεξάρτητων Επιτροπών Προσφύγων, 17.6.2016, http://www.nchr.gr/images/pdf/apofaseis/prosfuges_metanastes/Dimosia%20dilwsi%20EEDA.pdf, Έκθεση για τη συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας της 18ης Μαρτίου 2016 για το προσφυγικό/μεταναστευτικό ζήτημα υπό το πρίσμα του Ν. 4375/2016, 25.4.2016, http://www.nchr.gr/images/pdf/EKTHESI_PROSFYGIKO.pdf

και στην Κω στις 13.8.2016). Στη σύνθεση της αντιπροσωπείας της ΕΕΔΑ που επισκέφτηκε το Ελληνικό στις 2.6.2016 μετείχαν οι Αγγελική Αργυροπούλου-Χρυσοχοΐδου, Α΄ Αντιπρόεδρος ΕΕΔΑ, Σπυρίδων Απέργης, δικηγόρος, μέλος της ΕΕΔΑ και Αικατερίνη Τσαμπή, Επιστημονική Συνεργάτιδα της ΕΕΔΑ. Στη σύνθεση της αντιπροσωπείας της ΕΕΔΑ που επισκέφτηκε τον Ελαιώνα και το Ελληνικό στις 14.7.2016 μετείχαν οι εξής: Αγγελική Αργυροπούλου-Χρυσοχοΐδου, Α΄ Αντιπρόεδρος ΕΕΔΑ, Μαρία Γαβουνέλη, Επίκουρη Καθηγήτρια Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ, Προεδρεύουσα του Ε΄ Τμήματος Διεθνούς Επικοινωνίας και Συνεργασίας της ΕΕΔΑ, Κατερίνα Καλογερά, Πρόεδρος του Ελληνικού Τμήματος της Διεθνούς Αμνηστίας, Άννα-Ειρήνη Μπάκα, Επιστημονική Συνεργάτιδα της ΕΕΔΑ. Την αντιπροσωπεία της ΕΕΔΑ συνόδευσαν οι Julie Lejeune, Legal Policy Officer, ENNHRI Permanent Secretariat/εκπρόσωπος του Ευρωπαϊκού Δικτύου Εθνικών Θεσμών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, καθώς και η Ina Vandenberghe, European Migration Network Myria, (EMN)/εκπρόσωπος του Ευρωπαϊκού Δικτύου Μετανάστευσης. Στη σύνθεση της αντιπροσωπείας της ΕΕΔΑ που επισκέφτηκε το Σχιστό και το Σκαρμαγκά στις 15.7.2016 μετείχαν οι Μαρία Γαβουνέλη, Προεδρεύουσα του Ε΄ Τμήματος Διεθνούς Επικοινωνίας και Συνεργασίας της ΕΕΔΑ, Επίκουρη Καθηγήτρια Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ, Φοίβος Ιατρέλλης, μέλος της ΕΕΔΑ, Επίτιμος Νομικός Σύμβουλος του Κράτους, μέλος της ΕΕΔΑ, Σπυρίδων Απέργης, δικηγόρος, μέλος της ΕΕΔΑ και Αικατερίνη Τσαμπή, Επιστημονική Συνεργάτιδα της ΕΕΔΑ. Την αντιπροσωπεία της ΕΕΔΑ συνόδευσαν οι Julie Lejeune, Legal Policy Officer, ENNHRI Permanent Secretariat/εκπρόσωπος του Ευρωπαϊκού Δικτύου Εθνικών Θεσμών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, καθώς και η Ina Vandenberghe, European Migration Network Myria, (EMN)/εκπρόσωπος του Ευρωπαϊκού Δικτύου Μετανάστευσης. Ο Πρόεδρος της ΕΕΔΑ και Επίτιμος Αντιπρόεδρος του Συμβουλίου Επικρατείας, Γεώργιος Σταυρόπουλος, επισκέφθηκε στις 13.8.2016 το Κέντρο Φιλοξενίας της Κω.

Τα ευρήματα των επισκέψεων παρουσιάστηκαν και συζητήθηκαν στο Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών στις 24 Οκτωβρίου 2016, σε εκδήλωση- δημόσια συζήτηση με θέμα τις «Συνθήκες διαβίωσης στα κέντρα φιλοξενίας προσφύγων και μεταναστών: προβλήματα και προοπτικές». Ο Γεώργιος Σταυρόπουλος, Πρόεδρος της ΕΕΔΑ και Επίτιμος Αντιπρόεδρος του Συμβουλίου Επικρατείας, κήρυξε την έναρξη της

εκδήλωσης εκφράζοντας την επιθυμία του να διεξαχθεί ένας ειλικρινής διάλογος και να εξαχθούν συγκεκριμένα συμπεράσματα για τις συνθήκες διαβίωσης των προσφύγων στα κέντρα φιλοξενίας. Τόνισε πως η Ελλάδα βρίσκεται σήμερα ενώπιον τεράστιων προκλήσεων λόγω της γεωγραφικής της θέσης. Το ελληνικό κράτος φάνηκε απροετοίμαστο, επεσήμανε ο Γ. Σταυρόπουλος, εν μέσω αυτής της νέας πραγματικότητας και τα μεγάλα κενά ήλθε να καλύψει η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες όπως και μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ). Μολαταύτα, συνέχισε, η ΕΕΔΑ ανέλαβε δράση με ανακοινώσεις, παρατηρήσεις σε νομοσχέδια και δηλώσεις προτείνοντας συνολική αλλαγή της μεταναστευτικής πολιτικής της Ελλάδας και της Ε.Ε, προς την κατεύθυνση της τήρησης των αρχών του διεθνούς δικαίου στο προσφυγικό ζήτημα. Ο Πρόεδρος της ΕΕΔΑ αναφέρθηκε επιπλέον στην υποχρέωση αποτελεσματικής στελέχωσης των πρωτοβάθμιων και δευτεροβάθμιων οργάνων εξέτασης αιτημάτων ασύλου τονίζοντας παράλληλα την επιτακτική ανάγκη να μην υφίστανται πολιτικές παρεμβάσεις στη λειτουργία τους, ολοκλήρωσε δε την εισαγωγική ομιλία του επισημαίνοντας ότι παρόλο που δεν κατέστησαν δυνατές επισκέψεις σε όλα τα κέντρα φιλοξενίας της χώρας, οι μαρτυρίες που συλλέχθηκαν ήταν εξαιρετικά πολύτιμες για την εξαγωγή συμπερασμάτων.

Στη συνέχεια της εκδήλωσης χαιρετισμό απηύθυνε η Adriana C.J. van Dooijsweert, Πρόεδρος του Ολλανδικού Ινστιτούτου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και συμπροεδρεύουσα με την Μαρία Γαβουνέλη της ομάδας εργασίας για το Άσυλο και τη μετανάστευση του Ευρωπαϊκού Δικτύου Εθνικών Θεσμών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ENNHRI). Ακολούθως η συζήτηση αναπτύχθηκε σε δύο μέρη. Κατά το Α΄ μέρος κατατέθηκαν οι μαρτυρίες της αντιπροσωπείας της ΕΕΔΑ από τις επισκέψεις στα κέντρα φιλοξενίας. Για το κέντρο φιλοξενίας Ελληνικού Ι μίλησε η Αγγελική Αργυροπούλου-Χρυσοχοΐδου, Α΄ Αντιπρόεδρος ΕΕΔΑ. Για το κέντρο φιλοξενίας Ελληνικού ΙΙ εξέφρασε τις εντυπώσεις του ο Σπύρος Απέργης, Μέλος ΕΕΔΑ, Δικηγόρος, ενώ για το κέντρο φιλοξενίας Ελαιώνα Ι η Κατερίνα Καλογερά, Μέλος ΕΕΔΑ και Πρόεδρος του Ελληνικού Τμήματος Διεθνούς Αμνηστίας. Ο Φοίβος Ιατρέλλης, Μέλος της ΕΕΔΑ, Επίτιμος Νομικός Σύμβουλος του Κράτους, αναφέρθηκε στην εμπειρία από το κέντρο φιλοξενίας Σχιστού ενώ για το κέντρο φιλοξενίας Σκαρामαγκά μίλησε η Μαρία Γαβουνέλη, Προεδρεύουσα Ε΄ Τμήματος ΕΕΔΑ, Επίκουρη Καθηγήτρια Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ. Για την κατάσταση που

επικρατεί στο Κέντρο Φιλοξενίας Κω μίλησε ο Γεώργιος Σταυρόπουλος, Πρόεδρος ΕΕΔΑ.

Κατά το Β΄ μέρος πραγματοποιήθηκε συζήτηση σε στρογγυλή τράπεζα υπό το συντονισμό του Προέδρου της ΕΕΔΑ, που αποτελείτο από τους εξής συζητητές: τον Γιώργο Καμίνη, Δήμαρχο Αθηναίων, τον Γιώργο Μόσχο, Βοηθό Συνήγορο του Πολίτη για τα Δικαιώματα του Παιδιού και την Ann Maymann Βοηθό Αντιπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα. Η εκδήλωση ολοκληρώθηκε με την παρουσίαση των βασικών συμπερασμάτων από την Αγγελική Αργυροπούλου-Χρυσοχοΐδου, Α΄ Αντιπρόεδρο της ΕΕΔΑ.

Τα παρακάτω αναφερόμενα στοιχεία αφορούν την κατάσταση στα κέντρα αυτά κατά τις ημέρες επίσκεψης της ΕΕΔΑ. Δυστυχώς, δεν κατέστη δυνατό να πραγματοποιηθούν συστηματικές επισκέψεις στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου και στη Βόρεια Ελλάδα για οικονομικούς λόγους. Αξίζει να αναφερθεί ωστόσο η συνεισφορά του Προέδρου της ΕΕΔΑ Γεώργιου Σταυρόπουλου για το hotspot της Κω καθώς και της Ευαγγελίας Παλαιολόγου, Διδάκτορας Εγκληματολογίας και Προέδρου της Ένωσης Δικαστικών Λειτουργών, η οποία μετέφερε τις εντυπώσεις της από το hotspot της Χίου. Στην παρούσα έκθεση σημειώνονται και παρατίθενται πληροφορίες και από άλλες δευτερογενείς, αλλά αξιόπιστες πηγές για την κατάσταση στα κέντρα φιλοξενίας στην Ελλάδα. Κυρίως όμως, παρουσιάζονται τα ευρήματα των επισκέψεων της ΕΕΔΑ και προτείνονται μέτρα για την αντιμετώπιση των επειγουσών και πιο μεσοπρόθεσμων αναγκών γύρω από την υποδοχή και φιλοξενία των προσφύγων στην Ελλάδα. Σημειώνεται ότι δεν περιήλθαν σε γνώση της ΕΕΔΑ τα οργανογράμματα και το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των κέντρων φιλοξενίας που επισκέφθηκε.

Στέγαση

Παρατηρούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις που παγιώνουν ανισότητες στις συνθήκες στέγασης στα κέντρα φιλοξενίας. Ως γενική παρατήρηση, διαπιστώνεται ότι οι συνθήκες στέγασης των προσφύγων και των μεταναστών στα κέντρα φιλοξενίας που επισκέφθηκε η ΕΕΔΑ είναι προβληματικές έως απολύτως ακατάλληλες. Μόνο στον Ελαιώνα διαπιστώθηκαν σχετικά αξιοπρεπείς συνθήκες στέγασης.

Ειδικότερα: Ο **Ελαιώνας**, αποτελείται από τρεις επιμέρους χώρους φιλοξενίας που διαθέτουν προκατασκευασμένους χώρους διαμονής με κρεβάτια, μπάνιο και μικρή κουζίνα με συνδέσεις, νερού αποχέτευσης και ηλεκτρικού ρεύματος (κοντέινερ) και φιλοξενεί περίπου 2500 άτομα, κυρίως ευάλωτες ομάδες, οικογένειες, παιδιά και άτομα με αναπηρίες. Διατυπώνονται από τους πρόσφυγες/μετανάστες/αιτούντες άσυλο κάποια παράπονα ως προς την ποιότητα του φαγητού (για παράδειγμα, έλλειψη κόκκινου κρέατος, παροχή φρούτων αλλά όχι λαχανικών). Όπως αναφέρθηκε στην αντιπροσωπεία της ΕΕΔΑ κατά την επίσκεψη στον Ελαιώνα από αρμόδιο υπάλληλο του Υπουργείου Εσωτερικών, οι ανήλικοι είναι περίπου 700, εκ των οποίων ασυνόδευτοι είναι 30 έως 50. Οι χώρες καταγωγής των προσφύγων/μεταναστών/αιτούντων άσυλο στον Ελαιώνα (με φθίνουσα αριθμητική σειρά) είναι Αφγανιστάν, Συρία, Πακιστάν και Κονγκό. Οι ΜΚΟ που δρουν στο πεδίο είναι μεταξύ άλλων η Μετάδραση, τα Παιδικά Χωριά SOS, το IRC και οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα. Όλοι οι πρόσφυγες/μετανάστες/αιτούντες άσυλο μένουν σε λυόμενα/κοντέινερ με κλιματισμό και θερμοσίφωνα.

Το προσωπικό που διαθέτει το ΥΠΕΣ είναι 30-50 άτομα από ΥΠΕΣ (Πρώτη Υποδοχή). Γιατροί που εξυπηρετούν την ανοιχτή δομή φιλοξενίας είναι δύο τις πρωινές ώρες (ΚΕΕΛΠΝΟ), ενώ τις απογευματινές υπάρχει ενίσχυση από τους Γιατρούς Χωρίς Σύνορα. Στο πλαίσιο συνάντησης με την υπεύθυνη της ανοιχτής δομής φιλοξενίας στον Ελαιώνα που έχει οριστεί από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ (UNHCR), η ΕΕΔΑ ενημερώθηκε ότι το κέντρο άρχισε να λειτουργεί στις 16 Αυγούστου 2015 και αναπτύχθηκε σε τρία στάδια (Ελαιώνας Ι, ΙΙ και ΙΙΙ). Πρόκειται για ανοικτή δομή που κλείνει στις 10:00μμ. Η προεγγραφή έχει ολοκληρωθεί για όλους, ενώ κάποιοι αναμένουν οικογενειακές επανενώσεις. Πρόσφυγες, μετανάστες και αιτούντες άσυλο έφθασαν από το λιμάνι του Πειραιά στον Ελαιώνα ΙΙΙ ο οποίος όμως δεν έχει επαρκείς υποδομές σε σχέση με τους Ελαιώνα Ι και ΙΙ και για το λόγο αυτό είναι υπό τον έλεγχο και τη διοίκηση του Στρατού. Σημειώνεται ότι η Ύπατη Αρμοστεία έχει πρόσβαση στην εν λόγω δομή.

Γενικά, ο Ελαιώνας θεωρείται ως η «καλύτερη» ανοιχτή δομή φιλοξενίας και για το λόγο αυτό μεταφέρονται κατεξοχήν άτομα από ευπαθείς ομάδες. Έχουν υπάρξει κάποια περιορισμένα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας και μόλις ένα (1) επεισόδιο φυλετικής βίας μεταξύ ενός Αφγανού και ενός Σύρου. Σε γενικές γραμμές τα

πράγματα κυλάνε ήσυχα. Ο Ελαιώνας III που φιλοξενεί 800 άτομα δημιουργεί προβληματισμό, ωστόσο τόσο οι ΜΚΟ όσο και η Ύπατη Αρμοστεία έχουν πρόσβαση στο χώρο.

Στο χώρο του **Σχιστού** λειτουργούσε παλαιότερα στρατιωτική βάση ενώ στην αρχή της λειτουργίας του ως κέντρο φιλοξενίας προσφύγων/μεταναστών προοριζόταν για χώρος προσωρινής παραμονής (transit). Ο χώρος φωταγωγείται κατά τις νυκτερινές ώρες και περιφράσσεται από μπλε πλαστικό προστατευτικό υλικό ώστε να μην είναι ορατός έξωθεν.

Οι φιλοξενούμενοι στο Σχιστό, 1.670 στον αριθμό, είναι στην πλειοψηφία τους Αφγανοί-Ιρανοί. Μεταξύ αυτών, 250 οικογένειες και 9/10 μόνες γυναίκες με παιδιά. Διαμένουν σε σκηνές, εκτεθειμένοι στις καιρικές συνθήκες (ζέστη, κρύο, βροχή, δυνατός άνεμος) και δεν διαπιστώθηκαν κάποια έργα για την αποτροπή πλημμυρικών φαινομένων ούτε για την σκίαση των σκηνών. Υπάρχουν κτίρια όπου στεγάζονται οι μη κυβερνητικές οργανώσεις. Όπως κατέστη γνωστό, το κέντρο στελεχώνεται από 25 υπαλλήλους που εργάζονται πρωί και απόγευμα έως τις 10 το βράδυ. Υπάρχει κυβερνητική υπόσχεση ότι έως τις 15 Δεκεμβρίου 2016 οι σκηνές στον καταυλισμό στο Σχιστό, όπου παραμένουν περίπου 800 άτομα, θα έχουν αντικατασταθεί με λυόμενες κατασκευές ενώ σύντομα θα δοθεί κάποιο ποσό για να αγοράσουν γαλότσες⁴.

Στο **Ελληνικό** υπάρχουν τρεις χώροι φιλοξενίας: ο χώρος των πρώην αφίξεων του αεροδρομίου, όπου οι αλλοδαποί διαμένουν σε σκηνές μέσα στο στεγασμένο χώρο, το γήπεδο Hockey και το γήπεδο Baseball, όπου διαμένουν σε σκηνές, εκτεθειμένοι στις καιρικές συνθήκες (ζέστη, κρύο, βροχή, δυνατός άνεμος). Διαπιστώθηκαν κάποια, αυτοσχέδια, εντελώς ανεπαρκή έργα αντιπλημμυρικής προστασίας αλλά δεν διαπιστώθηκαν έργα για την σκίαση των σκηνών.

Στον **Σκαρμαγκά** υπάρχουν εκατοντάδες προκατασκευασμένοι οικίσκοι διαμονής με κρεβάτια, μπάνιο και μικρή κουζίνα με συνδέσεις, νερού αποχέτευσης και ηλεκτρικού ρεύματος (κοντέινερ). Ο χώρος φιλοξενίας τόσων προκατασκευασμένων οικίσκων είναι δύσκολα ελεγχόμενος και η σχετική διοικητική μέριμνα και η παροχή

⁴ Βλ. δηλώσεις του αναπληρωτή υπουργού Μεταναστευτικής Πολιτικής, Γιάννη Μουζάλα, στη Βουλή με αφορμή ερώτηση της βουλευτή του Κ.Κ.Ε., Διαμάντως Μανωλάκου, αναδημοσίευση σε <http://samiaki.tv/xiliades-metanastes-paramenoy-nsta-nhsia-toy-aigaiou/>, 4/11/2016.

επαρκών υπηρεσιών καθίσταται εκ των πραγμάτων ανεπαρκής και προβληματική. Οι φιλοξενούμενοι στο Σκαρμαγκά είναι στην πλειοψηφία τους Σύριοι. Με την παροχή σε μηνιαία βάση της κάρτας σίτισης διενεργούνται και έλεγχοι στοιχείων των διαμενόντων.

Οι φιλοξενούμενοι στην **Κω** (800 περίπου στο σύνολο όπως μας αναφέρθηκε κατά την επίσκεψη αυτοψίας) ζουν σε προκατασκευασμένους οικισμούς, στους οποίους λειτουργεί κλιματισμός, όπως δήλωσε ο υπεύθυνος υπάλληλος του Υπουργείου Εσωτερικών. Κάθε οικισμός φιλοξενεί 15 με 20 άτομα, ενώ εκτιμάται πως δεν μπορούν να εξυπηρετηθούν σ' αυτόν αξιοπρεπώς πάνω από 6-8 άτομα. Αναφέρθηκε επιπλέον ότι κάθε οικισμός διαθέτει τρεχούμενο νερό και υπάρχει δυνατότητα για πρόχειρο μπάνιο (ντους).

Παράλληλα, ως προς τις συνθήκες στέγασης σε άλλα κέντρα φιλοξενίας, η ΕΕΔΑ παραπέμπει και στην κοινή έκθεση 12 εθνικών και διεθνών ΜΚΟ, σύμφωνα με την οποία «τους τελευταίους έξι μήνες έχει διαπιστωθεί τεκμηριωμένα ότι οι συνθήκες που επικρατούν στις περισσότερες επίσημες και ανεπίσημες δομές είναι ακατάλληλες ... Χιλιάδες άτομα που αυτή τη στιγμή διαμένουν σε δομές της ενδοχώρας και των νησιών έχουν αναγκαστεί να ζουν σε σκηνές ή αποθήκες με πολύ υψηλές θερμοκρασίες, συχνά με ανεπαρκή πρόσβαση σε καθαρό νερό και ασφαλείς εγκαταστάσεις υγιεινής. Δίχως σαφή και έγκαιρη καθοδήγηση από την κυβέρνηση σχετικά με τα χειμερινά μέτρα, από τον Οκτώβριο και μετά, με το κρύο και τη βροχή οι συνθήκες διαβίωσης θα γίνουν αφόρητες».⁵

Σύμφωνα με άλλες αναφορές⁶ «η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (Υ.Α) προχωρά στην αντικατάσταση των σκηνών με περίπου 1.000 προκατασκευασμένους οικίσκους σε οκτώ επίσημους χώρους φιλοξενίας, με την οικονομική στήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής – Διεύθυνση Ανθρωπιστικής Βοήθειας. Μέχρι τις αρχές Νοεμβρίου 2016, περίπου 350 προκατασκευασμένα σπίτια έχουν τοποθετηθεί και περίπου 1.800 άνθρωποι έχουν ήδη μετακομίσει σε αυτά στη

⁵ Βλ. Κοινή σύνοψη πολιτικής για την κατάσταση των εκτοπισθέντων πληθυσμών στην Ελλάδα, Οκτώβριος 2016 από τις μη κυβερνητικές οργανώσεις Action Aid, Care, Oxfam, Norwegian Refugee Council, International Rescue Committee, International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, Danish Refugee Council, Jesuit Refugee Service, Save the Children, Αλληλεγγύη-Solidarity now, Translators without Borders, Ελληνικό Φόρουμ Προσφύγων.

⁶ Βλ. στην Ιστοσελίδα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες http://donors.unhcr.gr/el/proetoimasies_enopsei_tou_heimwna/

Δυτική και τη Βόρεια Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένου του χώρου φιλοξενίας στη Νέα Καβάλα, βόρεια της Θεσσαλονίκης. Οικογένειες που μέχρι τώρα διέμεναν σε σκηνές ήδη επισημαίνουν την τεράστια διαφορά που υπάρχει, ιδιαίτερα τις ημέρες με χαμηλή θερμοκρασία και φθινοπωρινή βροχή. Η τοποθέτηση προκατασκευασμένων οικίσκων έχει μειώσει τον αριθμό των ανθρώπων που ζουν σε σκηνές σε λιγότερα από 9.000 άτομα, ενώ καταβάλλονται προσπάθειες ο αριθμός αυτός να μειωθεί ακόμα περισσότερο.»

Την ίδια στιγμή, μέχρι και 200.000 είδη για το χειμώνα –όπως θερμικές κουβέρτες, υπνόσακοι, αδιάβροχα, καλσόν, χειμωνιάτικες κάλτσες και σκούφοι– διανεμήθηκαν σε περίπου 38.000 αιτούντες άσυλο στην ηπειρωτική Ελλάδα και τα νησιά. Όπως δηλώθηκε στην Επιτροπή, η διανομή ήταν εφικτή με την οικονομική στήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής – Διεύθυνση Ανθρωπιστικής Βοήθειας, και με δωρεές από εταιρεία ένδυσης ενώ διευκολύνθηκε σημαντικά με τη συνεργασία ΜΚΟ. Οι παραπάνω προσπάθειες λειτουργούν συμπληρωματικά στη συνεχιζόμενη μεταφορά των πλέον ευάλωτων αιτούντων άσυλο και υποψήφιων για μετεγκατάσταση σε μικρά διαμερίσματα, σε ξενοδοχεία με ειδικές τιμές και ανάδοχες οικογένειες, στο πλαίσιο του προγράμματος παροχής στέγασης της Υ.Α. Επίσης η αντιπροσωπεία της ΕΕΔΑ ενημερώθηκε πως μέχρι τις αρχές Νοεμβρίου 2016, μπόρεσαν να δημιουργηθούν πάνω από 16,500 θέσεις υποδοχής σε αξιοπρεπείς συνθήκες και με υποστηρικτικές υπηρεσίες οι οποίες περιλαμβάνουν φαγητό, είδη ατομικής υγιεινής, βασική κοινωνική υποστήριξη, υπηρεσίες διερμηνείας και βοήθεια στις μετακινήσεις, με στήριξη από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε συνεργασία με Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και δημοτικές Αρχές⁷.

Διατροφή, υγιεινή και χώροι λατρείας

Και στον τομέα αυτό ποικίλλουν τα ευρήματα των επισκέψεων. Ως γενική παρατήρηση η ΕΕΔΑ κρίνει ότι η διατροφή προσφέρεται συνήθως με ευθύνη των ένοπλων δυνάμεων της χώρας, δεν είναι πάντοτε καλής ποιότητας ενώ οι η υγιεινή και άλλες υπηρεσίες προσφέρονται κατά κανόνα από μη κυβερνητικές οργανώσεις σε συνεργασία με τη διοίκηση. Μεταφέρθηκε στην αντιπροσωπεία της ΕΕΔΑ ότι

⁷ Βλ. υποσημείωση 5.

απουσιάζουν συνήθως οι υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών και της Υπηρεσίας Ταυτοποίησης και Υποδοχής, όπως προβλέπει ο νόμος 4375/2016.

Στον **Ελαιώνα** έχουν διατυπωθεί από τους πρόσφυγες, μετανάστες και αιτούντες άσυλο που φιλοξενούνται κάποια παράπονα ως προς την ποιότητα του φαγητού (για παράδειγμα έλλειψη κόκκινου κρέατος, παροχή φρούτων αλλά όχι λαχανικών).

Στο **Σχιστό** οι κτηριακές εγκαταστάσεις του στρατοπέδου χρησιμοποιούνται για την παροχή υπηρεσιών. Στις εγκαταστάσεις υπάρχουν χώροι απασχόλησης παιδιών/γυναικών/ανδρών, δύο χώροι λατρείας, παιδική χαρά, ειδικά σημεία με πρίζες για τη φόρτιση συσκευών, αποθήκες, χώροι διανομής γευμάτων, χώροι παροχής υπηρεσιών από ΜΚΟ. Ωστόσο δεν διαπιστώθηκαν επαρκείς εγκαταστάσεις για την υγιεινή των αλλοδαπών (τουαλέτες, ντους) ούτε μας αναφέρθηκε πρόβλεψη για επισκευή και συντήρηση των υπαρχουσών εγκαταστάσεων πέραν της παροχής σχετικών υπηρεσιών από μία ΜΚΟ. Στο **Σχιστό**, όπως και στο Ελληνικό, οι τουαλέτες είναι πολύ λίγες όπως και οι χώροι της υγιεινής των αλλοδαπών. Δεν διαπιστώθηκαν δυνατότητες για πλύσιμο ρούχων στο Ελληνικό. Στο Σχιστό διαπιστώθηκαν ειδικές περιοχές για τη φόρτιση συσκευών.

Στον **Σκαραμαγκά**, σημαντική είναι η παρουσία μη κυβερνητικών οργανώσεων στο χώρο. Διανέμονται γεύματα 3 φορές την ημέρα σε συγκεκριμένο σημείο του χώρου από 4 κιόσκια (2 εκ των οποίων εξυπηρετούν τις γυναίκες και άλλα 2 τους άντρες). Τα γεύματα παρέχονται μέσω ιδιωτικών υπηρεσιών catering. Αναφέρθηκε ότι σε σχέση με την ποιότητα του παρεχόμενου φαγητού, το κόστος των υπηρεσιών είναι δυσανάλογο. Κατά την επίσκεψη, παρατηρήθηκε σημαντική ποσότητα προσυσκευασμένων μερίδων φαγητού να έχει ριφθεί στο πάτωμα γύρω από τα κιόσκια διανομής. Δίπλα στο χώρο αυτό βρίσκονται επίσης οι κάδοι απορριμμάτων που δεν επαρκούν για όλο τον όγκο των απορριμμάτων με αποτέλεσμα οι δυσάρεστες οσμές να είναι έντονες. Συνολικά οκτώ άτομα υπηρετούν στον χώρο από την πλευρά του Πολεμικού Ναυτικού, από τις 8 πμ έως 6 μμ. Υπήρξαν διαμάχες μεταξύ διαφορετικών δογμάτων για το διαχωρισμό των χώρων λατρείας. Έτσι, μετά τη δημιουργία του πρώτου υπαίθριου χώρου λατρείας ακολούθησε η διάθεση και δεύτερου σημείου.

Ασφαλείς συνθήκες διαμονής

Ως γενική παρατήρηση, η κατάσταση είναι επισφαλής στα κέντρα φιλοξενίας. Συγκεκριμένα, διατίθενται ελάχιστα περιπολικά για κάθε κέντρο φιλοξενίας (συνήθως ένα με 1-2 άτομα ανά οκτάωρη βάρδια) με αποτέλεσμα να παρατηρούνται σημαντικά προβλήματα ασφάλειας ιδίως σε κέντρα φιλοξενίας με πολύ κόσμο, όπως στον **Σκαρμαγκά**, όπου έχουν διαπιστωθεί σοβαρά προβλήματα ασφάλειας στο χώρο και επαναλαμβανόμενα περιστατικά παραβατικής συμπεριφοράς. Αναφέρθηκε ότι στο χώρο διακινούνται ναρκωτικά και όπλα ενώ τα βίαια περιστατικά μεταξύ των φιλοξενούμενων είναι καθημερινή υπόθεση, σε ένα από τα οποία το κλιμάκιο της ΕΕΔΑ ήταν αυτόπτες μάρτυρες. Στη αντιπροσωπεία της ΕΕΔΑ αναφέρθηκε ότι στις αποθήκες συγκέντρωσης ειδών πρώτης ανάγκης του Σκαρμαγκά γίνονται διαρρήξεις από διαμένοντες στο χώρο, κυρίως με χρησιμοποίηση ανηλίκων που είναι σε θέση να εισβάλουν με ευκολία από τα παράθυρα, παρόλο που έχουν τοποθετηθεί εκεί προστατευτικά κιγκλιδώματα. Επίσης υποδείχθηκε σημείο εντός του χώρου όπου φέρεται να γίνεται παραεμπόριο κλεμμένων ειδών. Αναφέρθηκε ότι πολλοί φιλοξενούμενοι εγκαταλείπουν χωρίς ειδοποίηση το χώρο φιλοξενίας και στη συνέχεια παραχωρούν/επικοινωνούν το χώρο στέγασής τους σε άλλους πρόσφυγες/μετανάστες. Δεν υπάρχουν σαφή καθήκοντα για την ασφάλεια του χώρου. Δεν προκύπτουν από τα λεχθέντα οι όροι εμπλοκής της ΕΛ.ΑΣ. στο χώρο. Επισημάνθηκε ότι ακόμα και σε περίπτωση περιστατικών που χρήζουν αστυνομικής παρέμβασης, η ΕΛ.Α.Σ. δεν φτάνει πάντα εγκαίρως.

Στον **Ελαιώνα** έχουν υπάρξει κάποια περιορισμένα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας και μόλις ένα (1) επεισόδιο φυλετικής βίας μεταξύ ενός Αφγανού και ενός Σύρου. Δεν έχουν παρατηρηθεί άλλα φαινόμενα βίαιων και παραβατικών περιστατικών όπως επισημάνθηκε από υπεύθυνη υπάλληλο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ. Αντίστοιχη κατάσταση αναφέρθηκε και στο Σχιστό.

Σε όλα τους χώρους φιλοξενίας που επισκέφθηκε η ΕΕΔΑ η είσοδος και έξοδος είναι ελεύθερες με επίδειξη των σχετικών εγγράφων των όσων διαμένουν σε κάθε τέτοιο χώρο. Η αστυνομία διαθέτει 24ωρη παρουσία, συνήθως με 1-2 περιπολικά αλλά δεν παρεμβαίνει μέσα στους χώρους φιλοξενίας.

Υγεία

Ως γενική παρατήρηση , είναι ιδιαίτερα ανεπαρκής η κρατική ιατρική φροντίδα στα κέντρα φιλοξενίας καθώς υπάρχει ένας στρατιωτικός, συνήθως, γιατρός (για εκατοντάδες ή χιλιάδες άτομα), δεν υφίσταται παραϊατρικό προσωπικό, ωστόσο διάφορες μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) παρέχουν ευρύ φάσμα υπηρεσιών ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης κι έτσι καλύπτεται εν μέρει το σοβαρό έλλειμμα κρατικής παρουσίας στα κέντρα φιλοξενίας.

Στο **Ελληνικό** παρέχονται ιατρικές υπηρεσίες από γιατρό και μία νοσοκόμα. Περιστατικά που δεν αντιμετωπίζονται επί τόπου, μεταφέρονται με το ΕΚΑΒ στα κοντινότερα νοσοκομεία. Παρέχονται από ΜΚΟ, μεταξύ άλλων, υπηρεσίες ψυχολογικής στήριξης ενώ σε ειδικό χώρο παρέχονται χρήσιμες πληροφορίες από την Υ.Α. και ΜΚΟ. Στον **Σκαρμαγκά** ιατρικές υπηρεσίες παρέχονται και από το ιατρείο του Ναυτικού που αντιμετωπίζει και τα έκτακτα περιστατικά καθώς υπάρχει συνεχής παρουσία γιατρού με 2 νοσοκόμους στο χώρο. Ο Ερυθρός Σταυρός διενεργεί εμβολιασμούς και παρέχει ιατρικές υπηρεσίες. Στον **Ελαιώνα** οι γιατροί που εξυπηρετούν την ανοιχτή δομή φιλοξενίας είναι δύο (2) τις πρωινές ώρες από ΚΕΕΛΠΝΟ, ενώ τις απογευματινές υπάρχει ενίσχυση από τους Γιατρούς Χωρίς Σύνορα.

Εκπαίδευση

Την περίοδο των επισκέψεων παρατηρήθηκαν κάποιες αυτοσχέδιες λύσεις εκ μέρους των ιδίων των προσφύγων για την εκπαίδευση των ανηλίκων με ελάχιστη κρατική παρουσία και δραστηριότητα στον τομέα. Ωστόσο και σ' αυτή την περίπτωση διαπιστώθηκαν κάποιες δραστηριότητες εκ μέρους ΜΚΟ που απασχολούσαν με παιχνίδια ή άλλες δραστηριότητες τα παιδιά τις πρωινές ώρες.

Ειδικότερα, στον **Σκαρμαγκά** διαπιστώθηκε ότι υφίστανται δύο λυόμενες εγκαταστάσεις με θρανία και πίνακες που χρησιμοποιούνται ως χώροι διδασκαλίας. Γίνονται μαθήματα Αραβικών, Αγγλικών και Μαθηματικών. Από πλευράς Υπουργείου Παιδείας έχουν σταλεί εκπαιδευτικοί στο πλαίσιο του Open School.

Στον **Ελαιώνα** οι ανήλικοι είναι περίπου 700. Τα ασυνόδευτα είναι 30-50. Στο χώρο λειτουργεί σχολείο (σε 1 λυόμενο/κοντέινερ) στο οποίο διδάσκονται αραβικά, φαρσί, ελληνικά και αγγλικά. Το διαχειρίζεται και οργανώνει τα αντίστοιχα μαθήματα η

ΜΚΟ «Παιδικά Χωριά SOS». Σε ερώτηση της επιστημονικής συνεργάτιδας κας Μπάκα αν η λειτουργία του σχολείου είναι εύρυθμη, υπάλληλοι της εν λόγω ΜΚΟ ανέφεραν πως ο χώρος δεν επαρκεί και πως χρειάζονται ένα ακόμα λυόμενο/κοντέινερ.

Στο **Σχιστό** διαπιστώθηκε παροχή οργανωμένης εκπαίδευσης (Αγγλικά-Ελληνικά) από στρατιωτικό προσωπικό. Από πλευράς Υπουργείου Παιδείας, επισκέφθηκε το Σχιστό, περίπου ένα μήνα πριν την επίσκεψη του κλιμακίου της ΕΕΔΑ, ειδικό κλιμάκιο για την αποτίμηση των εκπαιδευτικών αναγκών. Στην Κω, διαπιστώθηκε ότι δεν υφίσταται χώρος για την εκπαίδευση των αλλοδαπών ανηλίκων ούτε παρέχεται εκπαίδευση.

Πρόσβαση σε νομική πληροφόρηση/διεθνή προστασία

Ως γενική παρατήρηση, η πρόσβαση στη νομική βοήθεια (νομικές πληροφορίες για το άσυλο, ειδικές υπηρεσίες για προστασία γυναικών και παιδιών) παρέχεται σχεδόν αποκλειστικά από ΜΚΟ και στον τομέα αυτό σε καθημερινή βάση ενώ η παρουσία της Ύπατης Αρμοστείας είναι συνεχής σε όλα τα κέντρα φιλοξενίας που επισκέφθηκε η ΕΕΔΑ. Ωστόσο, η Υπηρεσία Ασύλου σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ και την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Ασύλου προέβησαν το καλοκαίρι στη διαδικασία της προκαταγραφής (pre-registration) όσων διαμένουν στα κέντρα και σε άλλους χώρους φιλοξενίας της χώρας.

Ειδικότερα στον **Ελαιώνα**, η υπεύθυνη της δομής κατέθεσε πως δεν υπάρχει παροχή νομικής στήριξης από ΜΚΟ σε πρόσφυγες, μετανάστες και αιτούντες άσυλο που φιλοξενούνται στον Ελαιώνα.

Στο **Σκαραμαγκά** η προκαταγραφή γινόταν, εντός του χώρου, σε ειδικά διαμορφωμένες και ελεγχόμενης εισόδου/εξόδου εγκαταστάσεις και μεταφέρθηκαν για το σκοπό αυτό εκεί από ανοικτούς χώρους (πχ. City Plaza). Την περίοδο της επίσκεψης στον Σκαραμαγκά, αναφέρθηκε ότι είχαν καταγραφεί συνολικά 25.000 άτομα, ενώ οι αρχικές προσδοκίες έφταναν σχεδόν τον διπλάσιο αριθμό. Για την προκαταγραφή διαμοιράζονταν προκαταβολικά από τους αρμόδιους βραχιολάκια σε όσους έχουν επιδείξει ενδιαφέρον και καθορίζεται ημερομηνία για την καταγραφή κάθε χώρου. Εισέρχονταν έτσι στον ελεγχόμενο και ειδικά διαμορφωμένο χώρο του preregistration με έλεγχο ασφάλειας και άλλες εγκαταστάσεις (χώρος υποδοχής,

χημικές τουαλέτες, blue dots, χώρος διενέργειας των διαδικασιών/γραφεία, έλεγχος εξόδου), ενημερώνονταν για τα δικαιώματά τους και καταγράφονταν. Υπήρξε περιστατικό οικογένειας που δεν είχε το βραχιολάκι και δεν της επετράπη η είσοδος από την πύλη.

Ευάλωτες ομάδες

Στον **Σκαρμαγκά** για την απασχόληση των παιδιών και για την παροχή υπηρεσιών σε γυναίκες που κυοφορούν/θηλάζουν δεν συναντήσαμε τις ειδικές εγκαταστάσεις της UNHCR, τα λεγόμενα Blue Dots, παρά μόνο στον ελεγχόμενο χώρο προκαταγραφής. Ολλανδική ΜΚΟ είχε αναλάβει την απασχόληση των παιδιών στο χώρο αλλά τελικά εγκατέλειψε το πρόγραμμα λόγω ταραχών στον υπαίθριο χώρο που της είχε παραχωρηθεί.

Ενημερωθήκαμε ότι σε πολλές περιπτώσεις εκτός του χώρου μένουν πολλές γυναίκες και παιδιά. Στο **Σχιστό** φιλοξενούνται 18 έγκυες γυναίκες, 9 νεογέννητα. Μας αναφέρθηκε ότι στο χώρο του κέντρου δεν διαμένουν άτομα με αναπηρία αλλά ορισμένα πρόσωπα με κινητικά προβλήματα. Για την απασχόληση των παιδιών και για την παροχή υπηρεσιών σε γυναίκες που κυοφορούν/θηλάζουν υπάρχουν ειδικές εγκαταστάσεις της UNHCR, τα λεγόμενα Blue Dots.

Η κατάσταση στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου⁸

Το hotspot στην **Κω** λειτουργεί στο χώρο παλαιού στρατοπέδου. Ο χώρος έχει επιμελώς περιφραχθεί και φυλάσσεται από αστυνομική δύναμη. Η περιοχή στην οποία λειτουργεί το hotspot βρίσκεται στο ορεινό μέρος του νησιού και οι εγκαταστάσεις του δεν είναι εμφανείς ούτε εύκολα προσβάσιμες. Τη νύχτα φωτίζονται με ισχυρούς προβολείς. Υπάρχει αστυνομικός έλεγχος κατά την είσοδο και έξοδο από το στρατόπεδο. Οι διαμένοντες όμως εισέρχονται και εξέρχονται ελεύθερα από αυτό. Δεν επιτράπηκε στον Πρόεδρο της ΕΕΔΑ από υπεύθυνο υπάλληλο του Υπουργείου Εσωτερικών να συναντήσει το μεγάλο όγκο των φιλοξενούμενων και μάλιστα μέσα στους οικισμούς όπου διαβιούν, με την δικαιολογία ότι σε μια συνάντηση μαζί τους θα εκδήλωναν πιθανότατα επιθετικότητα.

⁸ Αρκετές από τις πληροφορίες που αφορούν τα νησιά του ανατολικού Αιγαίου παραχωρούνται από άρθρο του μέλους της ΕΕΔΑ, Σπύρου Απέργη, που αναμένεται να δημοσιευθεί στο επόμενο τεύχος της Επιθεώρησης Δικαίου και Αλλοδαπών.

Οι φιλοξενούμενοι, 800 περίπου στον αριθμό, ζουν σε προκατασκευασμένους οικισμούς, στους οποίους λειτουργεί κλιματισμός, όπως δήλωσε ο υπεύθυνος υπάλληλος του Υπουργείου Εσωτερικών. Κάθε οικισμός φιλοξενεί 15 με 20 άτομα μολονότι η εντύπωση που δόθηκε είναι πως δεν μπορούν να εξυπηρετηθούν σ' αυτόν αξιοπρεπώς πάνω από 6-8 άτομα. Οι ανήλικοι διαβιούν καταρχήν χωριστά από τους λοιπούς φιλοξενούμενους, ωστόσο επικοινωνούν μαζί τους ελεύθερα. Χώρος για την εκπαίδευση των αλλοδαπών ανηλίκων δεν υφίσταται ούτε παρέχεται εκπαίδευση.

Κατέστη επιπλέον γνωστό πως κάθε οικισμός διαθέτει τρεχούμενο νερό και υπάρχει δυνατότητα για πρόχειρο μπάνιο (ντους), ενώ τη σίτιση στην Κω έχει αναλάβει ο στρατός μέσω ιδιωτικής εταιρία catering. Αναφέρθηκε ότι οι φιλοξενούμενοι, καθώς δεν είναι συνηθισμένοι στα φαγητά δυτικού τύπου, αρνούνται συχνά να καταναλώσουν φαγητό. Επίσης, διαπιστώθηκε πρόβλημα με την αποχέτευση καθώς το έδαφος δεν απορροφά τα λήμματα, τα οποία πλημμυρίζουν και το γεγονός αυτό αποτελεί απειλή για την υγεία όλων όσοι διαβιούν στο χώρο.

Γενικότερα αναφέρονται σοβαρά προβλήματα ως προς τη φιλοξενία, την ασφάλεια και την υγιεινή των προσφύγων στα νησιά του Αιγαίου, όπου συνωστίζεται προσφυγικός πληθυσμός σαφώς μεγαλύτερος των δυνατοτήτων φιλοξενίας. Επανειλημμένα επεισόδια έχουν ξεσπάσει στα κέντρα φιλοξενίας στη **Λέσβο** με καταστροφές του τοπικού κέντρου. Ανάλογα επεισόδια έχουν συμβεί και στη **Χίο** μεταξύ κατοίκων και μεταξύ κατοίκων και προσφύγων με αποτέλεσμα τραυματισμούς και ζημιές στο τοπικό κέντρο φιλοξενίας καθώς και στη **Λέρο**.

Η Ευαγγελία Παλαιολόγου, Πρόεδρος της Ένωσης Δικαστικών Λειτουργών για τη Δημοκρατία και τις Ελευθερίες, η οποία μετέφερε με δραματικούς τόνους τις εντυπώσεις της από το hotspot της Χίο, ανέφερε πως όταν επισκέφτηκε το Κέντρο Φιλοξενίας του παλιού εργοστασίου της Βιάλ στη Χίο στις 6.10.2016 αντίκρισε μία έκταση διπλά περιφραγμένη και ανθρώπους στα κάγκελα. Αφού εισήλθε με την συνοδεία αστυνομικών στο χώρο, όπου βρίσκονταν τα κοντέινερ και στεγάζονταν οι υπηρεσίες Ασύλου, διαπίστωσε πως οι αλλοδαποί ήταν σε μεγάλη ένταση, ενώ κατόπιν έγινε μάρτυρας και βίαιων επεισοδίων. Τα τελευταία προκλήθηκαν, κατά τη μαρτυρία της Ε. Παλαιολόγου, εξαιτίας της απόγνωσης όσων ελάμβαναν αρνητικές απαντήσεις στα αιτήματα ασύλου τους. Στο πλαίσιο των περιστατικών αυτών πολλοί

αλλοδαποί προσπαθούσαν να προκαλέσουν κακό στον εαυτό τους (για παράδειγμα χτυπούσαν τα κεφάλια τους στον τοίχο, τραβούσαν να ξεριζώσουν τα μαλλιά τους, προσπαθούσαν να κόψουν τις φλέβες τους). Βίαιη συμπεριφορά έδειχναν και στα μικρά παιδιά που ήταν μαζί τους, ρίχνοντας τα στο τσιμεντένιο έδαφος και κλωτσώντας τα με δύναμη. Μολονότι η επέμβαση της αστυνομίας ήταν άμεση, η σωματική και ψυχική ταλαιπωρία των προσώπων αυτών είναι αξιοσημείωτη.

Σύμφωνα με τη διεθνή μη κυβερνητική οργάνωση Human Rights Watch, «η αστυνομία δεν προστατεύει τους ανθρώπους στα συχνά περιστατικά βίας που ξεσπούν στα κλειστά κέντρα υποδοχής προσφύγων στα ελληνικά νησιά, τα λεγόμενα hotspot... Σε κανένα από τα τρία κέντρα που επισκέφθηκε η Human Rights Watch στη Σάμο, τη Λέσβο και τη Χίο στα μέσα Μαΐου 2016, δεν υπάρχει διαχωρισμός των γυναικών από τους ενήλικους άνδρες με τους οποίους δεν έχουν καμία συγγένεια, ενώ και στα τρία επικρατούν ανθυγιεινές συνθήκες και υπερβολικός συνωστισμός»⁹... Παράλληλα, αναφέρεται ότι «και τα τρία αυτά κέντρα [στη Λέσβο, στη Χίο και στη Σάμο] είναι υπερπλήρη, με σοβαρές ελλείψεις σε επίπεδο βασικής στέγασης και ρυπαρές, ανθυγιεινές συνθήκες. Η μεγάλη αναμονή στην ουρά για φαγητό χαμηλής ποιότητας, η κακή διαχείριση και η έλλειψη πληροφόρησης συντελούν περαιτέρω στο χαοτικό και ασταθές κλίμα που επικρατεί στα τρία κέντρα υποδοχής (hotspot)»¹⁰. Κατόπιν των παραπάνω οι πρόσφυγες αναγκάζονται να παραμένουν υποχρεωτικά στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, κρατούμενοι για μεγάλα χρονικά διαστήματα κατά παράβαση των κείμενων διατάξεων¹¹ ενώ έχουν

⁹ Αναλυτική έκθεση της οργάνωσης για τις συνθήκες κράτησης και διαμονής στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, Λέσβο, Χίο και Σάμο διατίθεται στη διεύθυνση <https://www.hrw.org/el/news/2016/05/23/290225>, 23/5/2016

¹⁰ Βλ. υποσημείωση 9.

¹¹ Σύμφωνα με το άρθρο 14 παράγραφος 2 του νόμου 4375/2016 «Οι πολίτες τρίτων χωρών ή ανιθαγενείς που εισέρχονται στο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης, υπάγονται στις διαδικασίες που ορίζονται στο άρθρο 9, τελώντας σε καθεστώς περιορισμού της ελευθερίας τους εντός του Κέντρου, με απόφαση του Διοικητή του, η οποία εκδίδεται εντός τριών (3) ημερών από την είσοδό τους. Εφόσον με την παρέλευση του τριημέρου δεν έχουν ολοκληρωθεί οι ως άνω διαδικασίες, ο Διοικητής του Κέντρου μπορεί, υπό την επιφύλαξη της εφαρμογής του άρθρου 46, που εφαρμόζεται αναλογικά, να αποφασίζει την παράταση του περιορισμού της ελευθερίας των ανωτέρω προσώπων έως την ολοκλήρωση των διαδικασιών αυτών για επιπλέον διάστημα που δεν υπερβαίνει συνολικά τις είκοσι πέντε (25) ημέρες από την είσοδο στο Κέντρο». Δεν αξιοποιείται η δυνατότητα των Διοικητών των κέντρων φιλοξενίας να παραπέμπουν τους πρόσφυγες στην ενδοχώρα. Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 14 παράγραφος 4 του ως άνω νόμου «Η απόφαση παράτασης του περιορισμού της ελευθερίας για τις ανάγκες της ολοκλήρωσης των διαδικασιών υποδοχής και ταυτοποίησης περιέχει πραγματική και νομική αιτιολόγηση και είναι έγγραφη» ενώ θα πρέπει να

υποβάλει μαζικά χιλιάδες αιτήσεις διεθνούς προστασίας¹² προκειμένου να μην απελαθούν στην Τουρκία και οι διαδικασίες ασύλου αργούν χαρακτηριστικά παρά τις ενέργειες της Υπηρεσίας Ασύλου¹³.

Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες επισήμανε¹⁴ ότι το γεγονός ότι το Κέντρο Καταγραφής και Ταυτοποίησης στο Βαθύ είναι υπερπλήρες, σε συνδυασμό με τις πρόσφατα κακές καιρικές συνθήκες, έχουν θέσει αρκετές εκατοντάδες ανθρώπους σε εξαιρετικά επισφαλείς συνθήκες διαβίωσης, που επηρεάζουν κατ'εξοχήν τα άτομα με ιδιαίτερες ανάγκες, όπως οι άνθρωποι με αναπηρία και οι έγκυες γυναίκες, και προκαλούν αυξημένες εντάσεις... Οι έντονες βροχοπτώσεις το βράδυ της 9ης Νοεμβρίου δημιούργησαν μια κατάσταση έκτακτης ανάγκης στο Κέντρο Καταγραφής και Ταυτοποίησης στο Βαθύ. Με μέγιστη επίσημη χωρητικότητα 850 ατόμων, το Κέντρο φιλοξενεί περίπου 2.000 πρόσφυγες και μετανάστες. Σχεδόν οι μισοί από αυτούς μένουν εδώ και βδομάδες ή μήνες σε μικρές σκηνές κάμπινγκ στο ύπαιθρο, με περιορισμένη πρόσβαση σε υπηρεσίες, όπως οι τουαλέτες και τα ντους, εκτεθειμένοι σε κινδύνους για την προστασία και την ασφάλειά τους. Πολλές από αυτές τις σκηνές πλημμύρισαν εντελώς, γεγονός που επηρέασε μέχρι και 1.000 άτομα».

Λοιπές πληροφορίες

Όπως σημειώνει σε έκθεσή της¹⁵ η Διεθνής Αμνηστία «τα υπάρχοντα κέντρα φιλοξενίας είναι ιδιαίτερα επισφαλή για τις γυναίκες και τα κορίτσια. Ο κακός φωτισμός, η έλλειψη ασφαλών ξεχωριστών χώρων υγιεινής και η απουσία μηχανισμών για να αναφέρονται τα περιστατικά παρενόχλησης, ή για να προστατεύονται τα θύματα, συνιστούν μακρόχρονες ανησυχίες. Τον Ιούλιο 2016 η

δίνεται δυνατότητα δικαστικής αμφισβήτησης της κράτησης των αλλοδαπών στα νησιά, δικαιώματα που αμφισβητείται ότι τηρούνται.

¹² Μέχρι τις 9/5/2016 είχαν προκαταγραφεί 6.605 άτομα για αιτήματα διεθνούς προστασίας ενώ είχαν πραγματοποιηθεί 3.700 πλήρεις καταγραφές τέτοιων αιτημάτων μόνο στα νησιά του Αιγαίου βλ. ενδεικτικά <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=797930>, 9/5/2016.

¹³ Για την εφαρμογή της συμφωνίας Ευρωπαϊκής Ένωσης - Τουρκίας, η Υπηρεσία Ασύλου αναπτύσσει στα νησιά μεικτά κλιμάκια εξέτασης αιτήσεων μαζί με το Ευρωπαϊκό Γραφείο Υποστήριξης Ασύλου (EASO), βλ. <http://www.kathimerini.gr/865785/article/epikairothta/ellada/41026-aitheis-asyloy-se-tria-xronia>, 1/7/2016

¹⁴ Δελτίο τύπου της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, 13 Νοεμβρίου 2016.

¹⁵ Βλ. αναλυτικά την έκθεση «Έχουμε χάσει κάθε ελπίδα»-Η παράλυση της Ευρώπης αφήνει χιλιάδες πρόσφυγες εγκλωβισμένους στην Ελλάδα, Σεπτέμβριος 2016 στη διεύθυνση https://www.amnesty.gr/sites/default/files/pdf/ehoyme_hasei_kathe_elpida_diethnis_amnistia.pdf, 22/9/2016.

Διεθνής Αμνηστία πήρε συνέντευξη από πολλές γυναίκες Yezidi στον καταυλισμό της Νέας Καβάλας. Είχαν διαφύγει από επιθέσεις του Ισλαμικού Κράτους (IS) εναντίον μειονοτικών κοινοτήτων σε όλο το βόρειο Ιράκ, κατά τη διάρκεια των οποίων γυναίκες και κορίτσια βασανίστηκαν, βιάστηκαν και υποβλήθηκαν σε αναγκαστικό γάμο ή σεξουαλική δουλεία. Εξαιτίας της απουσίας κρατικής προστασίας στον καταυλισμό, οι γυναίκες αυτές προχώρησαν στη δημιουργία ενός «κύκλου προστασίας», ώστε να μπορούν να συνοδεύουν η μία την άλλη στην τουαλέτα». Τον Ιούλιο 2016 η Διεθνής Αμνηστία πήρε συνεντεύξεις από αιτούντες άσυλο που περίμεναν ενημέρωση μέσω μηνύματος στο κινητό τηλέφωνό τους από την Υπηρεσία Ασύλου για την ημερομηνία που θα μπορούσαν να υποβάλουν αίτημα ασύλου και να ζητήσουν οικογενειακή επανένωση. Δεν είχαν καμία πληροφόρηση σχετικά με τη διαδικασία. Ενώ σε μερικές εκατοντάδες είχαν δοθεί ημερομηνίες τον Σεπτέμβριο, πολλοί παρέμεναν σε αναμονή και αβεβαιότητα. Πρόσφατοι περιορισμοί στις διαδικασίες οικογενειακής επανένωσης που αφορούν δικαιούχους επικουρικής προστασίας σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες, είναι επίσης πιθανό να παρεμποδίσουν την οικογενειακή ενότητα. Η έλλειψη πληροφόρησης σχετικά με τις πολύπλοκες συνθήκες οικογενειών που δημιουργήθηκαν και διαχωρίστηκαν εν μέσω συγκρούσεων και διαφυγής, σε συνδυασμό με τις παράλογες απαιτήσεις τεκμηρίωσης, μπορεί να οδηγήσει σε μεγάλες καθυστερήσεις ή ακόμη και να προκαλέσει ανυπέρβλητα εμπόδια¹⁶.

Στην ίδια έκθεση αναφέρεται ότι «ΜΚΟ, εθελοντές και ακτιβιστές προσπάθησαν να καλύψουν κάποια από τα κενά στον τομέα της ανθρωπιστικής βοήθειας, αλλά η συντριπτική πλειοψηφία των επίσημων κέντρων φιλοξενίας προσφύγων (κυρίως καταυλισμοί με σκηνές ή παλιές αποθήκες) δεν είναι κατάλληλα ούτε για βραχυπρόθεσμη διαμονή. Σε συνεντεύξεις που έδωσαν στη Διεθνή Αμνηστία, πρόσφυγες μίλησαν επανειλημμένα για έλλειψη ιατρικής περίθαλψης, εγκαταστάσεων υγιεινής και καθαρού πόσιμου νερού. Μερικά επίσημα κέντρα υποδοχής, όπως η Μαλακάσα και η Ριτσώνα, βρίσκονται σε απομακρυσμένες περιοχές, μακριά από νοσοκομεία και άλλες υπηρεσίες... Τα άτομα που ανήκουν σε ιδιαίτερα ευπαθείς ομάδες δεν αναγνωρίζονται συστηματικά και δεν δέχονται τις εξειδικευμένες υπηρεσίες που χρειάζονται, με αποτέλεσμα να βρίσκονται σε

¹⁶ Βλ. υποσημείωση 15.

αυξημένο κίνδυνο. Τέτοιες περιπτώσεις αποτελούν έγκυες γυναίκες, ασυνόδευτοι ανήλικοι, θύματα βασανιστηρίων και βίας, άτομα με αναπηρίες ή χρόνιες παθήσεις και μόνες μητέρες. Οι άθλιες συνθήκες και η αβεβαιότητα που αισθάνονται οι αιτούντες άσυλο για το μέλλον τους, τροφοδοτούν τις εντάσεις που κατέληξαν σε βίαια επεισόδια σε μια σειρά από καταυλισμούς. Η αστυνομία, συνήθως επικαλούμενη έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού, παρεμβαίνει σπάνια για να εγγυηθεί την ασφάλεια ή να αποτρέψει περαιτέρω συμβάντα. Η Διεθνής Αμνηστία μίλησε με δεκάδες πρόσφυγες, ανάμεσά τους και μικρά παιδιά, που δεν αισθάνονται ασφαλείς στους καταυλισμούς. Φοβούμενοι αντίποινα και γνωρίζοντας ότι η αστυνομία είναι απίθανο να παρέμβει, πολλοί αιτούντες άσυλο αποθαρρύνονται και δεν καταγγέλλουν τα κρούσματα βίας»¹⁷.

Παράλληλα, σημειώνεται ότι το Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων (ΚΕΕΛΠΝΟ) με γνωμάτευσή του τον Ιούλιο 2016¹⁸ πρότεινε το «ολοκληρωτικό κλείσιμο των κέντρων φιλοξενίας» μετά από επίσκεψή του σε 16 κέντρα φιλοξενίας, χωρίς να αναφέρει τα συγκεκριμένα κέντρα που επισκέφθηκαν τα στελέχη του. Πιο συγκεκριμένα αναφέρεται ότι «Η μακρόχρονη διαβίωση αυτών των κατ' αρχήν υγίων πληθυσμών σε παρόμοιες συνθήκες πολλαπλασιάζει τις πιθανότητες εμφάνισης τροφιμογενών και υδατογενών επιδημιών καθώς και μεταδιδόμενων με διαβιαστές (κουνούπια) νοσημάτων, επιβαρύνει το γενικό βιο-ψυχοκοινωνικό επίπεδο υγείας του πληθυσμού και τον εκθέτει σε σειρά παραγόντων κινδύνου» σημειώνει ακόμη το ΚΕΕΛΠΝΟ επισημαίνοντας πως «η λειτουργία των «κέντρων φιλοξενίας», όχι μόνον με βάση τις υπάρχουσες αδυναμίες οργάνωσης και συντονισμού, αλλά κυρίως ως στρατηγική προσέγγιση (περιχαράκωση πληθυσμών έξω από τον αστικό ιστό με επιβαρυνμένες συνθήκες διαβίωσης), πρέπει να διακοπεί πρώτα απ' όλα για την προστασία της Δημόσιας Υγείας».

Εξάλλου, προβλήματα δημόσιας υγείας εντοπίστηκαν και στο χώρο φιλοξενίας του Ελληνικού καθώς, κατά την αυτοψία του ΚΕΕΛΠΝΟ στις 25-26 Αυγούστου 2016, διαπιστώθηκε περιορισμένης έκτασης συσσώρευση στάσιμων υδάτων στο ισόγειο εξαιτίας βλάβης του υδραυλικού δικτύου στο χώρο εγκαταστάσεων, καθώς επίσης

¹⁷ Βλ. υποσημείωση 15.

¹⁸ Δημοσιεύτηκε στις 25/7/2016 στη διεύθυνση <http://www.stokokkino.gr/article/100000000039098/KEELPNO-Epeigousa-anagki-gia-kleisimo-ton-kentron-filoksenias-prosfugon-gia-logous-dimosias-ugeias>

και εκτεταμένη συσσώρευση στάσιμων υδάτων-λυμάτων που οφειλόταν σε βλάβη του αποχετευτικού συστήματος. Με παρέμβαση της Περιφέρειας Αττικής μετά από επείγον έγγραφο του αρμόδιου κυβερνητικού στελέχους, αποκαταστάθηκαν οι ζημιές και τα προβλήματα ύδρευσης και αποχέτευσης του χώρου¹⁹.

Συμπεράσματα και συστάσεις της ΕΕΔΑ

Κατόπιν των παραπάνω η ΕΕΔΑ εκτιμά ότι παρατηρούνται de facto παραβιάσεις των δικαιωμάτων των αιτούντων διεθνή προστασία και των προσφύγων ως προς τη μαζική και αδιάκριτη κράτησή τους στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, την έγκαιρη και αποτελεσματική πρόσβαση τόσο στις διαδικασίες διεθνούς προστασίας και σε αξιοπρεπείς υπηρεσίες διαμονής, υγείας και εκπαίδευσης ενώ τα σχετικά δικαιώματα δικαστικών αντιρρήσεων για την κράτηση και τη πρόσβαση των αιτούντων διεθνή προστασία στις διαδικασίες ασύλου/διεθνούς προστασίας (π.χ. μη δικαίωμα αυτοπρόσωπης παρουσίας τους στις ανεξάρτητες Επιτροπές Προσφυγών²⁰) δεν τηρούνται, σύμφωνα με το νόμο. Παράλληλα, τα συνεχόμενα επεισόδια κυρίως στα Κέντρα Φιλοξενίας των νησιών του ανατολικού Αιγαίου καθώς και τα, συχνά ανεξέλεγκτα, περιστατικά βίας που παρατηρούνται στα κέντρα φιλοξενίας της ενδοχώρας συμβάλλουν στην όξυνση φαινομένων ρατσισμού και ξеноφοβίας σε τμήματα του ελληνικού πληθυσμού που θα δημιουργήσει εμπόδια στην όλη διαδικασία υποδοχής και φιλοξενίας των προσφύγων στην Ελλάδα.

Αξιίζει να σημειωθεί ότι στην εκδήλωση-δημόσια συζήτηση της ΕΕΔΑ στο Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών στις 24 Οκτωβρίου 2016 με θέμα τις «Συνθήκες διαβίωσης στα κέντρα φιλοξενίας προσφύγων και μεταναστών: προβλήματα και προοπτικές», και ειδικότερα στη συζήτηση της στρογγυλής τράπεζας, ετέθη καταληκτικά το θέμα της «επόμενης ημέρας», εκείνο δηλαδή της ένταξης στην ελληνική κοινωνία των μεταναστών και προσφύγων. Ειδικότερα ο Γιώργος Καμίνης, Δήμαρχος Αθηναίων, με παρέμβασή του αναφέρθηκε στην έως τώρα συνδρομή του Δήμου Αθηναίων, καθώς και στην ανάγκη καταμερισμού του βάρους του μεταναστευτικού και προσφυγικού ζητήματος εντός του Δήμου, με μεταφορά ενδεχομένως προσφύγων, μεταναστών και αιτούντων άσυλο και σε άλλες πόλεις της

¹⁹ βλ <http://www.amna.gr/article/122608/-Autopsia-tou-KEELPNO-ston-choro-filoxenias-prosfugon-kai-metanaston-sto-proin-aerodromio-tou-Ellinikou>

²⁰ [Δημόσια Δήλωση ΕΕΔΑ για την τροπολογία που αλλάζει τη σύνθεση των Ανεξάρτητων Επιτροπών Προσφυγών](#), 17.6.2016.

Ελλάδας. Προς την ίδια κατεύθυνση ήταν και η παρέμβαση της κας Ann Maymann Βοηθού Αντιπροσώπου της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα, η οποία επεσήμανε την ανισομερή κατανομή προσφύγων και μεταναστών μεταξύ νησιωτικής και ηπειρωτικής Ελλάδας και κατ' επέκταση την ανάγκη μεταφοράς μεταναστευτικού και προσφυγικού πληθυσμού από τα νησιά του Αιγαίου στην ηπειρωτική Ελλάδα.

Ο Γ. Καμίνης τόνισε πως το πρόβλημα είναι στην πραγματικότητα διαχειρίσιμο, ενώ η άνοδος της άκρας δεξιάς στην Ελλάδα επιτάσσει νέες δράσεις. Είναι σημαντικό οι χώροι φιλοξενίας προσφύγων και μεταναστών να είναι μικρότεροι και ενταγμένοι στον αστικό ιστό (για παράδειγμα 1 μετανάστης/πρόσφυγας ανά 10 κατοίκους) ενώ πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην έννοια της «γειτονιάς» και πώς μπορεί αυτή να λειτουργήσει ως πόλος ενσωμάτωσης.

Ο Γιώργος Μόσχος, Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη για τα Δικαιώματα του Παιδιού επικρότησε της πρωτοβουλίες του Δήμου Αθηναίων και αναφέρθηκε στην ανάγκη αλληλέγγυας αντιμετώπισης του μεταναστευτικού-προσφυγικού ζητήματος με έμφαση στην προστασία της παιδικής ηλικίας. Τόνισε δε πως πρέπει να αμβλυνθούν οι ανισότητες που παρατηρούνται στις δομές και τα κέντρα φιλοξενίας, να αναληφθούν δράσεις από την Ελληνική Πολιτεία για την αποτελεσματική αντιμετώπιση ρατσιστικών συμπεριφορών στα σχολεία, ενώ αναφέρθηκε εκτενώς και στο πρόβλημα των ασυνόδευτων ανηλίκων, τα θέματα επιτροπείας και τις καθυστερήσεις στη μετεγκατάστασή τους. Σχετικά παρενέβη και ο εκπρόσωπος του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ) Περικλής Τζιάρας, ο οποίος διαβεβαίωσε πως έχει προχωρήσει το θέμα της επιτροπείας ασυνόδευτων ανηλίκων η οποία θα υλοποιηθεί σύντομα με χρηματοδότηση από το AMIF.

Συστάσεις ΕΕΔΑ προς την Ελληνική Πολιτεία

1) Να επανεξετάσει την υιοθέτηση και εφαρμογή της Κοινής Δήλωσης Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) –Τουρκίας της 18^{ης} Μαρτίου 2016 στην κατεύθυνση της αντικατάστασής της με μία ολοκληρωμένη συμφωνία με την Ε.Ε. για την υποδοχή και τη μετεγκατάσταση των προσφύγων αναλογικά στα κράτη μέλη της Ε.Ε. και να εφαρμόζει τα υψηλότερα διεθνή πρότυπα ως προς τη διεθνή προστασία των προσφύγων, τη μη επαναπροώθησή τους σε χώρες που δεν παρέχουν διεθνή

προστασία, σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης και ως προς τη δίκαιη εξέταση των αιτημάτων διεθνούς προστασίας τους.

2) Να προβεί στην άμεση και πλήρη στελέχωση των υπηρεσιών του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής, σύμφωνα με το νόμο 4375/2016 για τον πιο αποτελεσματικό συντονισμό των υπηρεσιών και των σχετικών λειτουργικών αναγκών της υποδοχής και της φιλοξενίας προσφύγων. Παράλληλα απαιτείται η δημιουργία ενός θεσμικά συστημένου, εθνικού συντονιστικού οργάνου σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ και ελληνικές και διεθνείς ΜΚΟ για τον καλύτερο σχεδιασμό και συντονισμό των αναγκών της υποδοχής και της φιλοξενίας των προσφύγων.

3) Να προβεί στην άμεση αναβάθμιση της Υπηρεσίας Ταυτοποίησης και Υποδοχής με επαρκές προσωπικό και πόρους και να αναλάβει το συντομότερο δυνατό η Υπηρεσία αυτή την πλήρη διοίκηση και τη συνολική διοικητική μέριμνα όλων των λειτουργούντων κέντρων φιλοξενίας με την αντίστοιχη απεμπλοκή των ένοπλων δυνάμεων από τη διοίκηση των κέντρων αυτών, όπως άλλωστε προβλέπεται στο νόμο 4375/2016, ο οποίος παραμένει πρακτικά ανεφάρμοστος ως προς τη πλήρη στελέχωση και λειτουργία της Υπηρεσίας αυτής. Να εκδοθούν το συντομότερο δυνατό οι οργανισμοί ίδρυσης και λειτουργίας όλων των Κέντρων Φιλοξενίας.

4) Απαιτείται η δημιουργία μικρομεσαίων σε δυνατότητες φιλοξενίας σχετικών κέντρων εντός των οικιστικών ιστών και, μέχρι, τότε η άμεση αντικατάσταση των σκηνών διαμονής (όπου υπάρχουν) με κλειστούς οικίσκους διαμονής ενόψει του χειμώνα. Η λειτουργία ιδιαίτερα μεγάλων κέντρων φιλοξενίας (π.χ. Σκαραμαγκάς) θα πρέπει να τερματιστεί καθώς η διοικητική και άλλη μέριμνα για τη λειτουργία είναι ιδιαίτερα δύσκολή έως αδύνατη και οι πρόσφυγες να μεταφερθούν σε μικρότερους χώρους φιλοξενίας. Επίσης, ανεπίσημες δομές φιλοξενίας που δεν πληρούν ούτε τους ελάχιστους όρους αξιοπρεπούς διαμονής (π.χ. Ελληνικό, Softex) πρέπει να διαλυθούν αμέσως και οι πρόσφυγες να μεταφερθούν σε άλλους χώρους που θα πληρούν τους όρους μιας αξιοπρεπούς διαβίωσης.

5) Απαιτείται η ενίσχυση του προγράμματος ενοικίασης διαμερισμάτων, ιδίως των ευάλωτων ομάδων προσφύγων και όσων διαμένουν σε χώρους φιλοξενίας με μέτριες ή κακές συνθήκες διαμονής που αποτελεί προτιμητέα λύσης στέγασης σε συνεργασία

με την Έπαυση Αρμοστεία του ΟΗΕ με στόχο τη σταδιακή εγκατάσταση όλων των προσφύγων.

6) Απαιτείται η ενίσχυση των κέντρων φιλοξενίας με ιατρικό και παραϊατρικό προσωπικό καθώς και με προσωπικό διοικητικής μέριμνας (διερμηνείς, πολιτισμικοί διαμεσολαβητές, υδραυλικοί, ηλεκτρολόγοι, προσωπικό καθαριότητας και υποστήριξης της καλής λειτουργίας των εγκαταστάσεων). Παράλληλα, απαιτείται η διασφάλιση αστυνομικού προσωπικού για την ασφάλεια των κέντρων φιλοξενίας.

7) Να διασφαλίζεται η πρόσβαση των προσφύγων σε επαρκή νομική πληροφόρηση και δωρεάν νομική βοήθεια και στους δύο βαθμούς ασύλου καθώς και στις διαδικασίες ασύλου. Να επιτραπεί σε όσους έχουν προκαταγραφεί να εργάζονται νόμιμα με σχετική αλλαγή του υπάρχοντος θεσμικού πλαισίου καθώς οι χρόνοι που μεσολαβούν μεταξύ της προκαταγραφής και της πλήρους καταγραφής είναι, συνήθως, πολλών μηνών.

8) Να τερματιστεί η χρήση των κέντρων υποδοχής και φιλοξενίας στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου σε κέντρα κράτησης προσφύγων και μεταναστών και εξασφαλιστεί η άμεση αποσυμφόρηση των νησιών του ανατολικού Αιγαίου με τη μεταφορά προσφύγων και μεταναστών στην ενδοχώρα. Να εφαρμοστούν τα εναλλακτικά μέτρα αντί της κράτησης, όπως προβλέπονται από το κοινοτικό δίκαιο και να διασφαλίζεται η αξιοπρεπής υποδοχή και φιλοξενία των προσφύγων και μεταναστών στα κέντρα αυτά.

9) Να διασφαλίζει τα δικαιώματα των ευάλωτων ομάδων προσφύγων στην Ελλάδα με την παροχή ολοκληρωμένου πλέγματος υπηρεσιών για την ικανοποίηση, σε πρώτη φάση, των πιο επείγουσών αναγκών τους (καταγραφή, αξιοπρεπής διαβίωση σε χώρους φιλοξενίας και επιτροπεία για τους ασυνόδευτους ανήλικους, φροντίδα για τις έγκυες γυναίκες και τις γυναίκες σε λοχεία, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και ψυχολογική φροντίδα για τους πρόσφυγες με σοβαρά προβλήματα υγείας, τους ανάπηρους και τα θύματα βασανιστηρίων και σεξουαλικής ή άλλης βίας ή κακομεταχείρισης).

10) Να ενισχυθεί σε προσωπικό και πόρους, η Υπηρεσία Ασύλου και η Αρχή Προσφυγών για την ταχύτερη και αποτελεσματικότερη διεκπεραίωση των αιτημάτων

διεθνούς προστασίας και να εκπαιδεύεται το προσωπικό των υπηρεσιών αυτών επαρκώς με σκοπό να πληρούνται τα υψηλότερα διεθνή πρότυπα για τις διαδικασίες ασύλου, σύμφωνα με το εθνικό, το κοινοτικό και το διεθνές δίκαιο περί αιτούντων διεθνή προστασία και προσφύγων.

Συστάσεις ΕΕΔΑ προς τα Ευρωπαϊκά και Διεθνή όργανα

1) Να επανεξετάσουν την υιοθέτηση και εφαρμογή της Κοινής Δήλωσης Ευρωπαϊκής Ένωσης –Τουρκίας της 18^{ης} Μαρτίου 2016 στην κατεύθυνση της αντικατάστασής της με μία ολοκληρωμένη συμφωνία με την Ε.Ε. για την υποδοχή και τη μετεγκατάσταση προσφύγων αναλογικά στα κράτη μέλη της Ε.Ε., να υιοθετήσουν την εφαρμογή των υψηλότερων διεθνών προτύπων ως προς τη διεθνή προστασία των προσφύγων, την μη επαναπροώθησή τους σε χώρες που δεν παρέχουν διεθνή προστασία, σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης και την δίκαιη εξέταση των αιτημάτων διεθνούς προστασίας τους. Να διασφαλίζουν με κάθε δυνατό τρόπο ότι όλοι οι παράτυποι αλλοδαποί έχουν ίση πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου και ότι θα τηρούνται οι διεθνείς υποχρεώσεις τους ως προς τα δικαιώματα υγείας, εκπαίδευσης και οικογενειακής επανένωσης των προσφύγων και των αιτούντων διεθνή προστασία.

2) Να επιταχύνουν και να διευρύνουν την μετεγκατάσταση προσφύγων από την Ελλάδα προς τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο μιας δικαιότερης αριθμητικής κατανομής μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, όπως επιβάλλουν ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και οι Συνθήκες

3) Να ενισχύσουν άμεσα με προσωπικό και πόρους τις υπηρεσίες υποδοχής, φιλοξενίας και ασύλου στην Ελλάδα, αυξάνοντας, όπου απαιτείται, τα σχετικά κονδύλια και λαμβάνοντας όλα τα σχετικά μέτρα για την ταχύτερη και αποτελεσματικότερη μεταφορά του προσωπικού και της διοχέτευσης των πόρων προς τις αρμόδιες ελληνικές αρχές, στην Ύπατη Αρμοστεία και στις ΜΚΟ που υποστηρίζουν τις υπηρεσίες αυτές στην Ελλάδα.

4) Να προβούν στην άμεση τροποποίηση της μεταναστευτικής πολιτικής της Ε.Ε. και ιδίως του συστήματος του Δουβλίνου, η οποία έχει αποδειχθεί ανακόλουθη με τις ανάγκες της πραγματικότητας και ασύμβατη με τις αρχές του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλληλεγγύης και δίκαιης κατανομής βαρών μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε.

5) Να αποδεχθούν επίσημα και να εφαρμόζουν τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου ως προς την υποχρέωση διάσωσης των αλλοδαπών που επιχειρούν είσοδο από τη θάλασσα σε κράτη μέλη της Ε.Ε. και την υποχρέωση πρόσβασής τους σε διαδικασίες δίκαιης και αποτελεσματικής εξέτασης των ισχυρισμών τους, συμπεριλαμβανομένου και του δικαιώματος για αίτημα διεθνούς προστασίας